

ІНСТИТУТ СХОДОЗНАВСТВА
ІМЕНІ А. Ю. КРИМСЬКОГО НАН УКРАЇНИ

ГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КИТАЄЗНАВЦІВ»

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ГЕЛЬВЕТІКА»

ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО
НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

МАТЕРІАЛИ

XVII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

КИТАЙСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

14 грудня 2023 р.

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Співголови оргкомітету:

Антонюк Л. Л. – проректор з наукової роботи Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана, д.е.н., професор

Кіктенко В. О. – в.о. директора Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, завідувач відділу Азіатського-Тихоокеанського регіону Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, президент Української асоціації китаєзнавців, д.філос.н.

Члени оргкомітету:

Гальперіна Л. П. – експерт Інституту досліджень сучасного Китаю ім. Б. Курца (КНЕУ), к.е.н., професор; **Голод В. Ю.** – молодший науковий співробітник відділу Сучасного Сходу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, голова правління Української асоціації китаєзнавців к.е.н.; **Гончарук А. З.** – головний консультант Національного інституту стратегічних досліджень; **Дроботюк О. В.** – старший науковий співробітник відділу Азіатського-Тихоокеанського регіону Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, член правління Української асоціації китаєзнавців, к.е.н.; **Гльницький Д. О.** – професор кафедри міжнародної економіки КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, науковий співробітник Інституту вищої освіти КНЕУ, д.е.н., професор; **Мавріна О. С.** – в.о. завідувача відділу Євразійського степу та вчений секретар Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, к.і.н., с.н.с.; **Отрошенко І. В.** – провідний науковий співробітник відділу Сучасного Сходу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, д.і.н.; **Радівілов Д. А.** – завідувач відділу Сучасного Сходу та заступник директора з наукової роботи Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, к.і.н.; **Черницька Т. В.** – професор кафедри міжнародної економіки КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, директор Інституту досліджень сучасного Китаю ім. Б. Курца (КНЕУ), к.е.н., доцент; **Яценко О. М.** – професор кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, експерт Інституту досліджень сучасного Китаю ім. Б. Курца (КНЕУ), д.е.н., професор.

Секретар оргкомітету:

Гобова Є. В. – молодший науковий співробітник відділу Азіатського-Тихоокеанського регіону Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, виконавчий секретар Української асоціації китаєзнавців, к.ф.н.

Інформаційна підтримка – журнал «Україна – Китай»

Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XVII міжнародної наукової конференції, 14 грудня 2023 р., м. Київ. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. – 352 с.

ISBN 978-966-397-347-0

До збірника включені матеріали виступів наукових співробітників, викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів, які взяли участь у XVII Міжнародній науковій конференції «Китайська цивілізація: традиції та сучасність» (Київ, 14 грудня 2023 р.). Збірник містить матеріали секцій «Дослідження китайської цивілізації: історія, філософія, культура», «Китай в сучасному світі: міжнародно-політичний аспект», «Сучасна модель соціально-економічного розвитку Китаю», «Теоретичні та прикладні питання китайського мовознавства та літературознавства». Збірник призначений для всіх, хто цікавиться проблемами китаєзнавства, міжнародних відносин і регіоналістики.

УДК 008(510)(063)

ISBN 978-966-397-347-0

© Інститут сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України, 2023

© Українсько-польське наукове видавництво
«Liha-Pres», 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ДОСЛІДЖЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: ІСТОРІЯ, ФІЛОСОФІЯ, КУЛЬТУРА

Абдула А. І., Балуга Г. А.

КРИТИЧНИЙ РАЦІОНАЛІЗМ ТА КОНФУЦІАНСТВО:
ОСВІТНІЙ ВИМІР СПІВВІДНОШЕННЯ 11

Білокопитов В. В.

КОНЦЕПТ «СВОБОДА» В АКСІОЛОГІЧНІЙ КАРТИНІ
СВІТУ КИТАЮ..... 14

Верьовкін В. В.

ІСТОРІЯ МЕЙХУА ЦЮАНЬ – ОДНОГО З НАЙСТАРШИХ
БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ КИТАЮ 18

Ганус С. О.

КИТАЙСЬКИЙ КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ДОСВІД
І ПРОСВІТНИЦЬКИЙ КОНЦЕПТ «ОСВІЧЕНОГО АБСОЛЮТИЗМУ» .. 20

Головчук О. В.

ФІЛОСОФІЯ МИЛОСЕРДЯ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В КИТАЇ..... 24

Гура В. В.

КИТАЙСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ: ПРИНЦИПИ КЛАСИФІКАЦІЇ,
СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОСТІ 27

Danylova T. V.

ON THE CONFUCIAN VISION OF A PERFECT HUMAN 30

Дун Їгао

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНЦЕРТНОГО ЖИТТЯ КИТАЮ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ 32

Жао Ї

ВПЛИВ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ НА КИТАЙСЬКУ
ПЕДАГОГІЧНУ СИСТЕМУ 36

Капранов С. В.

ЗАХІД VERSUS СХІД У РАНЬОГО НІСІДИ ТА ФЕН ЮЛАНЯ..... 39

Кисляк Б. М.

ДОСЛІДНІ ЗРАЗКИ АКОРДЕОНА В ТРАДИЦІЙНІЙ КУЛЬТУРІ
СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ 41

Кіслов Д. В. АКТУАЛЬНІ ПРИНЦИПИ КОМУНІКАТИВНОЇ ЕТИКИ УПРАВЛІННЯ КОНФУЦІЯ.....	44
Коваль Г. П., Тендітний Є. В. ФРАНКО-КИТАЙСЬКЕ ПРОТИСТОЯННЯ СЕРПНЯ 1884 РОКУ НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ «ОДЕССКИЙ ЛИСТОК».....	48
Кожолянюк О. В. РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ У СТАРОДАВНЬОМУ КИТАЇ У ПЕРІОД ПЕРШИХ ЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ІМПЕРІЙ.....	53
Козловський С. О. ПРИСВОЄННЯ ВЧЕНИХ СТУПЕНІВ У СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ КИТАЇ ЕПОХИ ДИНАСТІЇ ТАН (618–907 РР.).....	57
Кубрак О. В. «СЕРЦЕ» ТА МОРАЛЬНІСТЬ В РЕЛІГІЯХ КИТАЮ ТА В ХРИСТІЯНСТВІ.....	62
Лапченко А. С. ВИКОРИСТАННЯ КИТАЙСЬКОЇ ВИШИВКИ В МОДІ.....	66
Левченко В. Л., Золотарьова К. С. ВПЛИВ МИСТЕЦТВА ГАНДХАРИ НА БУДДИСТСЬКУ САКРАЛЬНУ ПЛАСТИКУ КИТАЮ: ЗНАХІДКИ В ПРОВІНЦІЇ ШЕНЬСІ.....	68
Левченко В. В. ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ КИТАЄЗНАВСТВА В ОДЕСІ В 1920–1930 РР.....	72
Леощенко Д. І. ДОМІНУВАННЯ КОЛЕКТИВІЗМУ ЯК СВИТОГЛЯДНОЇ ОСНОВИ ЦИВІЛІЗАЦІЙ СХІДНОГО ТИПУ НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФІЇ КОНФУЦІАНСТВА.....	76
Марков Д. Є. КИТАЙСЬКА МАНДРІВКА НЕПАЛЬСЬКОГО МОНАХА: ПАЛОМНИЦТВО ДО ВУ ТАЙ ШАНЬ І ЗАРОДЖЕННЯ «НОВОГО БУДДИЗМУ».....	80
Махонін О. О., Тумаков О. І. ЯПОНСЬКІ ЕКСТЕРИТОРІАЛЬНІ ПОСЕЛЕННЯ В КИТАЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАПІВКОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: СТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ (1895–1930-ТІ РР.).....	84
Павлов О. І. КИТАЙСЬКА ТА УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ: НАСЛІДКИ ЇЇ ПРОЯВІВ У СТАВЛЕННІ ДО ВЛАСНОЇ НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ.....	88

6. Сухов О. Далекосхідний велетень: Доповнення про стародавній та новий Китай. Київ, 1928. 117 с.
7. Сухов О. Як викладають економічну географію Південно-Східної Азії в вузах України. Східний світ. 1928. № 2. С. 106–114.
8. Сухов О. Торгівля Хіни з країнами арабської культури за доби середньовіччя (за Масуді, Поло, Ібн-Батутою та інш.). Східний світ. 1930. № 1–2. С. 183–220.
9. Вугман І. Книга та бібліотека в старому та новому Китаї. Київ, 1928. 14 с.
10. Урсу Д. П., Музичко О. Є. Етапи та особливості розвитку сходознавства в Одесі у середині ХІХ–ХХ століттях. Східний світ. 2013. № 2–3. С. 92–118.
11. Белякевич И. И. Из истории Китая в период «Троецарствия» и Западно-Цзиньской империи. К вопросу о генезисе китайского феодализма. Научные записки Одесского государственного педагогического института. 1940. Т. III. С. 125–156.

УДК 221.7:(140.8+930.85)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-347-0-20>

Леощенко Д. І.

ORCID: 0000-0002-2723-4937

кандидат філософських наук,

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та мовної підготовки

Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради м. Запоріжжя, Україна

ДОМІНУВАННЯ КОЛЕКТИВІЗМУ ЯК СВІТОГЛЯДНОЇ ОСНОВИ ЦИВІЛІЗАЦІЙ СХІДНОГО ТИПУ НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФІЇ КОНФУЦІАНСТВА

Ключові слова: колективізм, «східний» тип цивілізації, конфуціанство.

Характеризуючи особливості цивілізаційних типів, зазвичай звертають увагу на їх відмінності в області духовної культури. Наприклад, автори монографії «Історичний розвиток цивілізацій у контексті глобалізації: ціннісний вимір» констатують: «Схід і Захід – це два типи духовності, дві світоглядні матриці, дві системи культурних координат» [3, с. 29]. Не заперечуючи того факту, що протистояння цивіліза-

цій є актуальною проблемою сучасності, дослідники зазвичай акцентують увагу на їх світоглядних відмінностях: «...центральним і найбільш небезпечним аспектом глобальної політики залишається конфлікт між Сходом і Заходом – цивілізаціями з різним світоглядом, менталітетом...» [1, с. 5]. На нашу думку, відмінності цивілізацій східного і західного типів зумовлюються насамперед співвідношенням двох складових світогляду: колективістської та індивідуалістичної. Причому потрібно зважати на те, що ці складові завжди діалектично співіснують у структурі світогляду як на індивідуальному, так і на масовому рівнях, але домінує зазвичай одна з них, тому можемо казати, що в кожному конкретному випадку ми маємо прояв або «колективістського» типу світогляду, або «індивідуалістичного».

Достатньо авторитетний дослідник Г. Тріандіс, зазначаючи в передмові до свого фундаментального дослідження «Індивідуалізм і колективізм», що «там, де Схід зустрічається із Заходом, колективізм зустрічається з індивідуалізмом» [8, XIV], надалі стверджує: «Індивідуалізм... зустрічається в основному в Європі і Північній Америці, хоча в деяких дописьменних суспільствах також спостерігається цей культурний синдром. Колективізм організований навколо центральної позиції колективу і зустрічається в більшості країн «решти» світу. Таким чином, ми зазвичай стикаємося з контрастом між «Заходом» та «іншими» [8, с. 16].

Якщо розглядати прояви індивідуалізму узагальнено, то їх можна характеризувати як самоствердження. На противагу цьому світогляд колективістського типу проявляється в самозреченні, жертвованості і, якщо можна так сказати, у «самозв'язаності». Останнє полягає у свідомому визнанні своєї залежності як частини цілісної системи, якою є світ у багатоманітності зв'язків його складових. В онтологічному аспекті основний зміст світогляду «колективістського» типу можна визначити як усвідомлення індивідом себе не тільки частиною людської спільноти (навіть при всіх своїх індивідуальних особливостях), але й складовою частиною світу як цілісної системи взаємопов'язаних явищ.

Зрозуміло, що самоствердження з одного боку і самозречення, жертвованість та усвідомлена зв'язаність – з іншого визначають вкрай різний ступінь усвідомлення власної свободи носіями зазначених типів світогляду, що дуже виразно ілюструється основними положеннями конфуціанства. Це, до речі, підтверджує У. Кім, який, детально досліджуючи конфуціанство, категорично трактує його як різновид колективізму: «Конфуціанський моралізм суворо обмежує індивідуальну свободу вибору навіть в областях, не пов'язаних з мораллю... Конфуціанство являє собою одну з версій колективізму» [7, с. 38–41].

Розглянемо найбільш відомі та найчастіше згадувані принципи конфуціанства: «Конфуціанська людяність (жень), ритуал (лі) і гармонія (хе)..., які... відіграють роль базової цінності» [5, с. 11]. Додамо до них ще категорію «сяо» (синівська шанобливість), яка посідає серед інших категорій особливе місце, оскільки є основою «жень» [2, с. 46]. П. Кретов і О. Кретова зазначають, що «людяність (жень) тлумачаться як «любов до людей і гармонія світу» [5, с. 11]. У наведеному вислові звернемо увагу на проголошення любові не до себе, а до інших.

Широковідомий ритуалізм конфуціанства як суворе дотримання визнаних правил-приписів, безумовно, є відображенням притаманного йому традиціоналізму, який іноді можна тлумачити з дещо негативним забарвленням: «...Конфуцій цілковито покладався на давню традицію, філософська спрямованість його роздумів не мала характеру дослідницького інтересу та теоретичного осмислення. Мислення Конфуція догматичне, до того ж він відстоює навіть не стільки свої власні, вироблені шляхом тривалих самотійних роздумів переконання, а радше постає як апологет давньої традиції...» [6, с. 33]. Але якби не оцінювалась ця характерна риса конфуціанства, пояснюється вона також із позицій колективістського самозречення: це нищий індивідуаліст робить, що йому заманеться, а шляхетна людина всупереч своїм егоїстичним прагненням робить не те, чого бажається, а те, що вимагається, що є необхідним для забезпечення гармонії. Тому абсолютно не марним є зауваження вже згадуваних авторів: «...у розділі канонічної конфуціанської книги «Лі цзи», «Жу сін» (Поведінка конфуціанця) прямо зазначено, що гармонія стає цінністю через здійснення ритуалу...» [5, с. 11].

На самозреченні ґрунтується і жертвність синівської шанобливості «сяо». Конфуціанство, як відомо, виникло під час глибоких соціальних і політичних потрясінь в Китаї, коли в умовах соціальної нестабільності спостерігається певна моральна деградація людини. Це вимагало докорінних змін в ідеологічних засадах устрою сім'ї і суспільства загалом. Тому не дивно, що конфуціанство приділяє увагу проблемі людини і принципам суспільної організації.

Розвиваючи ідею соціальної гармонії, вчитель Кун висунув ідеал синівської шанобливості, що лежала в основі звеличеного ним культу предків. Отже, вимога суворої покори старшим як важлива складова частина культу предків знову ілюструє самозречення на користь інших. І цими іншими є не тільки власні батьки, бо ідея шанобливості до старшого екстраполюється на всю систему суспільних відносин, коли пошана і повага визначаються не тільки віком, а й суспільним становищем. Загальновідомо, що на основі ідеї шанування батьків стає конфуціанство розробляє модель суспільства і держави в цілому:

«Нечасто буває, щоб чоловік, повний синівської шаноби й послууху старшим, любив би досаждати правителю. І не бувало зовсім, щоби той, хто не любить досаждати правителю, мав би схильність до заколоту... синівська шаноба і послуух старшим – хіба не в них коріниться людяність?» [4, с. 3–4].

Зважаючи на все зазначене, можна з певним ступенем впевненості констатувати, що світоглядною основою суспільств традиційного (східного) типу є домінування колективістської складової, що не може не позначатись на особливостях, які проявляються в різних сферах життя зазначених суспільств. Зокрема, певна колективістська орієнтація притаманна традиційній китайській філософії. У конфуціанстві колективізм проявляється у вигляді усвідомлення індивідом себе частиною насамперед соціальної групи, результатом чого є визнання пріоритету суспільного блага над особистим і добровільне підпорядкування своїх інтересів інтересам людської спільноти.

Література:

1. Герчанівська П. Е. Дихотомія Схід – Захід: історико-культурологічний аспект. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2019 № 1. С. 3–8.
2. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія : підручник. Харків : Право, 2013. 432 с.
3. Історичний розвиток цивілізацій у контексті глобалізації: ціннісний вимір : монографія / за редакцією О.В. Зернецької. Київ : ДУ «Інститут всесвітньої Історії НАН України», 2019. 317 с.
4. Конфуцій. Вислови. Харків : Фоліо, 2018. 222 с.
5. Кретов П. В., Кретова О.І . Постнеоконфуціанство і глобалізм: кореляція філософії та ідеології у сучасному Китаї. Китаєзнавчі дослідження. 2021. № 2. С. 7–18.
6. Філософія [Електронний ресурс] : навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ : КНЕУ, 2019. 368 с. Доступно за адресою: <https://topuch.com/download/540783.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).
7. Kim Uichol. Individualism and Collectivism: A Psychological, Cultural and Ecological Analysis. NIAS (Nordic Institute of Asian Studies) Reports, 1995. № 21. 75 p.
8. Triandis Harry. Individualism and Collectivism. New York, London: Taylor & Francis Group, 1995. 258 p.